

Stakeholderbijeenkomst regio Zuidwest Omgevingsspoor VAWOZ 2030

Verslag

Verslag stakeholderbijeenkomst 13 juli 2021 regio Zuidwest

Berenschot

Samenvatting

Op 13 juli 2021 vond een stakeholderbijeenkomst plaats in het kader van VAWOZ 2030 met betrokken professionals in de regio Zuidwest. In de bijeenkomst is met de betrokken stakeholders besproken of zij vinden dat de concept-afwegingsnotitie voldoende informatie biedt om tot een afgewogen beoordeling van de varianten en aanlandlocaties te komen. Een samenvatting van de hoofdpunten:

- Bij de aanlandingslocatie *Borsele* en *Geertruidenberg* vinden stakeholders dat de concept-afwegingsnotitie over het algemeen voldoende informatie biedt om tot een afgewogen beoordeling van de varianten en aanlandlocaties te komen. Er wordt extra aandacht gevraagd voor de doorkruising van landbouwgebieden en het Veerse meer. Ook wordt de wens uitgesproken om in één keer 4GW aan te landen en niet steeds nieuwe projecten te starten die effect hebben op de omgeving.
- Bij de aanlandingslocaties *Velsen* en *Noordzeekanaalgebied* vinden stakeholders dat de concept-afwegingsnotitie over het algemeen voldoende informatie biedt om tot een afgewogen beoordeling van de varianten en aanlandlocaties te komen. Er wordt door stakeholders de wens uitgesproken om de argumentatie over het sluiten van de Vattenfall-centrale duidelijker te beschrijven in de afwegingsnotitie. Ook wordt gevraagd om explicieter te maken wat de effecten zijn van de keuzes die nu voorliggen, met name wat die betekenen voor de toekomst. Daarnaast is er gevraagd of de lengte van de tracés meegenomen kan worden in de effectenanalyse. Tot slot is het verzoek van de stakeholders om bij vervolgonderzoek naar kansen en mogelijkheden voor aanlandlocaties de locatie Velsen opnieuw mee te nemen.
- Bij de aanlandingslocaties *Maasvlakte* en *Wateringen* vinden stakeholders dat de concept-afwegingsnotitie over het algemeen voldoende informatie biedt om tot een afgewogen beoordeling van de varianten en aanlandlocaties te komen. Stakeholders stellen vragen over Wateringen (mate van ruimte voor het nieuwe transformatorstation in de gemeente Midden-Delfland en de energiestrategie). Hierover bestaan zorgen in de omgeving. Er is gesproken over samenhang tussen ontwikkelingen van wind op zee en zonne-energie op land. Tenslotte kwamen er opmerkingen over het versterken van de natuur aan de orde.

1. Inleiding

In het kader van de Verkenning Aanlanding Wind op Zee (VAWOZ) nodigde het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (hierna: ministerie van EZK) op 13 juli 2021 betrokken professionals uit voor een stakeholderbijeenkomst gericht op de aanlanding van windenergie in de Regio Zuidwest. Het doel van de bijeenkomst was om stakeholders te informeren over de stand van zaken over VAWOZ, lopende onderzoeken, de voorbereiding van besluitvorming over de verkenning dit najaar en het beantwoorden van vragen van stakeholders. Ook was de bijeenkomst opgezet om aan de hand van verschillende vragen met elkaar in gesprek te gaan en ideeën op te halen.

Programma

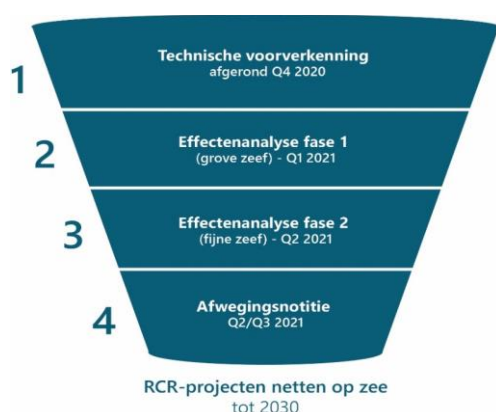
Het programma van de stakeholderbijeenkomst was als volgt:

- Plenaire opening en toelichting:
 - Welkom en opening door Derck Buitendijk (Berenschot)
 - Toelichting op VAWOZ door Jeanette Veurman (EZK)
 - Toelichting op de afwegingsnotitie door Liza de Wit (Witteveen+Bos)
- In gesprek met stakeholders in parallelle deelsessies (o.b.v. aanlandlocatie):
 - Deelsessie 1: Borssele en Geertruidenberg
 - Deelsessie 2: Velsen/Noordzeekanaalgebied
 - Deelsessie 3: Maasvlakte en Wateringen

Proces

Het proces van VAWOZ 2030 bevindt zich in de afrondende fase (zie stap 4 in figuur 1). Witteveen+Bos (hierna: W+B) legt de laatste hand aan de afwegingsnotitie. Hier zijn een technische voorverkenning en een effecten-analyse ("fijne zeef" en "groeve zeef") aan vooraf gegaan. Parallel aan de effectenstudie loopt het omgevingsspoor onder begeleiding van Berenschot, waarin bijeenkomsten worden georganiseerd met betrokken stakeholders.

Figuur 1: Overzicht van het proces

Leeswijzer

In dit verslag vindt u achtereenvolgens een beknopte weergave van de plenaire sessie (hoofdstuk 2) en van de drie deelsessies (hoofdstukken 3, 4 en 5). Tot slot treft u in hoofdstuk 6 een lijst aan met deelnemende organisaties. Bij vragen of opmerkingen bij dit verslag kunt u contact opnemen met de projectleiding via VAWOZ@minezk.nl.

2. Plenaire sessie

De bijeenkomst van vandaag richt zich op de verkenning voor de aanlanding van wind op zee in de periode tot en met 2030. In het plenaire deel licht een vertegenwoordiger van het ministerie van EZK de stand van zaken rond het proces van VAWOZ 2030 toe. Vervolgens geeft W+B een toelichting op de concept-afwegingsnotitie. Daarna geven vertegenwoordigers van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant een reactie op de afwegingsnotitie.

Welkomstwoord

De gespreksleider van Berenschot heet de aanwezigen welkom. Het gesprek van vandaag is een vervolg op eerdere omgevingsbijeenkomsten over VAWOZ 2030. Deze bijeenkomst is georganiseerd door het ministerie van EZK om betrokken partijen bij te praten over de recente ontwikkelingen en de scope van het programma te verhelderen. Alle deelnemers hebben de concept afwegingsnotitie ontvangen. Daarin zijn de uitkomsten uit het vorige overleg verwerkt. In oktober 2021 zal besluitvorming over de aanlandlocaties volgen.

Toelichting op de stand van zaken VAWOZ

De programmamanager VAWOZ 2030 heet namens het ministerie van EZK de deelnemers welkom. Zij geeft een toelichting op de verkenning tot nu toe, het proces in het najaar en een doorkijkje naar 2031-2040. De aanleiding voor deze verkenning is de extra klimaatopgave, de ambitie om de industrie te verduurzamen en daarnaast het ontwikkelen van energiehubs. De verkenning is gericht op kansrijke aanlandingen vanuit nieuwe windparken op zee naar de kust. De verkenning richt zich op VAWOZ 2030 en op VAWOZ 2031-2040. Daarbij worden voor de eerste periode mogelijke kabelverbindingen onderzocht. In de daarop volgende fase onderzoekt het ministerie van EZK ook waterstofproductie en energiehubs op zee in combinatie met de interconnectie met andere landen.

Bij de klimaatopgave voor Nederland spelen de volgende aspecten onder andere een rol:

- Beperkte ruimte;
- Ecologie en landbouw;
- Onderzoek naar aanlandpunten voor windenergie;
- Vraagontwikkeling in de verschillende clusters.

VAWOZ werkt in het kader van de integrale afweging nauw samen met andere programma's waaronder het programma infrastructuur duurzame energie, (PIDI) Programma Energie Hoofdinfrastructuur (PEH) en het programma Noordzee (PN). Na de besluitvorming, die in oktober 2021 wordt verwacht, starten de ruimtelijke procedures (RCR-procedures). Deze zomer start een voorverkenning voor de tweede fase van VAWOZ, met betrekking tot de periode 2031-2040. Het is de bedoeling om in januari 2022 te starten met de verkenning 2031-2040. Tijdens de ruimtelijke procedures zijn er verschillende momenten waarop zienswijzen kunnen worden ingebracht door stakeholders.

Toelichting op de afwegingsnotitie

Een vertegenwoordiger van W+B licht de concept-afwegingsnotitie toe en gaat in op de conclusies voor de regio Zuidwest Nederland. De mogelijke verbindingen tussen zes windenergiegebieden en zeven aansluitlocaties zijn onderzocht. Vervolgens zijn de meest kansrijke opties voor aanlandingen in beeld gebracht.

De medewerker van W+B eindigt met de mededeling dat de concept-afwegingsnotitie op 19 juli aan de commissie m.e.r. wordt aangeboden. Een medewerker van Ørsted reageert op de toelichting van W+B en constateert dat de vraag naar meer dan 2GW extra aanlanding op meerdere plaatsen een uitdaging is. De medewerker van W+B antwoordt dat hier in de deelsessies een toelichting op volgt. Een vertegenwoordiger van Northsea Ports vraagt op

basis waarvan de toekomstige energievraag is ingeschat. De medewerker van W+B antwoordt dat het TIKI-rapport van mei 2020 hiervoor de basis is, aangevuld met cijfers over vraagontwikkeling uit de concept Cluster Energie Strategieën (hierna: CES).

Korte reacties provincies op de afwegingsnotitie

De gespreksleider vraagt vertegenwoordigers van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant te reageren en aan te geven hoe zij tegen de voorlopige uitkomsten van de afwegingsnotitie aankijken.

Een vertegenwoordiger van de provincie Noord-Holland merkt op dat een aantal uitgangspunten zijn gegeven voor de aanlanding. Er is in goede samenwerking toegewerkt naar een goede ruimtelijke inpassing rekening houdend met woningen en industrie. De druk op de omgeving is groot omdat er ook ruimte moet overblijven voor andere ontwikkelingen in het gebied. Een goede systeemintegratie vormt eveneens een uitgangspunt bij de afstemming. Diverse ontwikkelingen waaronder de aanlanding van windenergie moeten goed op elkaar aansluiten. Waterstofproductie speelt eveneens een grote rol. De provincie Noord-Holland constateert dat verschillende aanlandingen in beeld zijn gebracht waarbij Natura 2000-gebieden en woonlocaties moeten worden doorkruist. Dat is voor de provincie Noord-Holland geen optie. De provincie Noord-Holland heeft de voorkeur voor een tracé langs industriegebieden. De afwegingsnotitie die voorligt is uitgebreid. Hieruit blijkt dat de landelijke afweging een proces is, dat in de tijd gefaseerd wordt. Alle clusters hebben elektriciteit nodig dat voorhanden moet zijn. Het is een uitdaging om energieclusters te brengen bij de energievragers.

Een vertegenwoordiger van de provincie Zuid-Holland geeft aan dat Zuid-Holland grote waarde hecht aan de energietransitie voor en door de industrie. De vertegenwoordiger spreekt zijn waardering uit voor het verrichte gedegen onderzoek. Alle varianten zijn goed onderzocht en de afwegingsnotitie biedt goede uitgangspunten. De vertegenwoordiger was ook betrokken bij de totstandkoming van de CES en verwacht dat in provincie Zuid-Holland 7,4 GW kan aanlanden. De optie voor aanlanding op het Westland is in een eerdere fase doorgehaald vanwege te veel uitdagingen in het gebied en de doorkruising van een natura 2000-gebied. De vertegenwoordiger wijst erop dat dit ook een rol speelt bij de aanlanding in Geertruidenberg. Hij vraagt dit probleem duidelijk(er) naar voren te brengen.

Een vertegenwoordiger van de provincie Noord-Brabant sluit zich aan bij de reacties van de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland. Ook deze vertegenwoordiger complimenteert de onderzoekers met het gedegen onderzoek. Voor Geertruidenberg zijn er geen verrassingen naar voren gekomen. De vragen over de CES zijn nadrukkelijk in beeld gebracht. De vertegenwoordiger geeft aan dat hij het nog steeds jammer vindt dat bij de afweging voor een aanlandingslocatie alleen gekeken is naar korte termijn doelen. Er is niet gekeken naar neveneffecten en/of lange termijneffecten van een aanlanding en of daar wellicht andere beleidsdoelstellingen of duurzame energieambities/-doelstellingen mee kunnen worden gehaald. Een aanlanding kan immers als trigger/stimulus dienen om andere partijen over de streep te halen als het gaat om energieambities. Juist omdat er zich kansen voordoen. De Amercentrale mist hij op dit moment in het geheel. Deze is als voormalige kolencentrale enkel nog in bedrijf omdat er een warmtenet met 45.000 woningen en een flink aantal bedrijven aan hangt. De centrale is overgestapt op nagenoeg volledige stook van biomassa, waarvoor de SDE-bijdrage over enkele jaren wordt beëindigd. Er ligt echter een contract voor warmtelevering tot 2040. Een aanlanding in combi met waterstofproductie zou zowel de basiswarmte voor dit net kunnen leveren als waterstof voor industriële toepassing. Verder heeft provincie Noord-Brabant zorgen over de opgave 2031-2040. Energievoorziening in de toekomst zal ruimte vragen en wellicht tot ongemakkelijke keuzes leiden. In dat kader vraagt de provincie Noord-Brabant aandacht voor goede motivering van de ruimtelijke keuzes. De provincie Noord-Brabant kijkt ook naar mogelijkheden om aan te sluiten bij al lopende ontwikkelingen rond kabeltracés, bijvoorbeeld het tracé van Rotterdam naar Chemelot en andere kabeltracés. Die tracés moeten nog verder onderzocht worden.

De gespreksleider inventariseert of er reacties zijn vanuit de aanwezigen. Een vertegenwoordiger van stichting Duinbehoud vraagt of er al meer bekend is over de netdoorrekening en of er knelpunten optreden in het landelijk hoogspanningsnetwerk bij de keuze van de alternatieven voor aanlandingen. Een vertegenwoordiger van W+B antwoordt dat bij sommige varianten de knelpunten bekend zijn. Van de overige varianten worden knelpunten op basis van *'expert judgement'* geïnventariseerd. Zodra bekend is welke windparken op welke aansluitlocaties worden aangesloten zal TenneT opnieuw een netdoorrekening maken. De gespreksleider geeft aan dat de bijeenkomst wordt voortgezet in deelsessies, elke sessie op basis van een aanlandlocatie.

3. Deelsessie Borssele en Geertruidenberg

De gespreksleider opent de deelsessie Borssele en Geertruidenberg. Eerst wordt de afwegingsnotitie besproken. Vervolgens vraagt de gespreksleider aan de deelnemers om een reactie te geven op de verschillende vragen. De volgorde waarin de vragen worden besproken kan per deelsessie verschillen.

Figuren 1-2: uitslagen digitale stemmingen

De concept-afwegingsnotitie wordt besproken. Een vertegenwoordiger van TenneT herkent de vergelijking van de aansluitgebieden Geertruidenberg en Maasvlakte. Volgens de afwegingsnotitie is het aansluitgebied Borssele daarentegen wel kansrijk voor aanlandingen. De vertegenwoordiger van TenneT vraagt daarbij om meer aandacht voor de techniek door landbouwgebieden en de doorkruising van het Veerse meer. Dit zijn, vanuit ruimtelijk oogpunt, ingewikkelde gebieden om te doorkruisen.

Een medewerker van Ørsted wijst op de rood gekleurde vakken bij de aansluitlocatie Borssele in de tabel van de effectenbeoordeling. Deze vakken betreffen de systeemintegratie. Hij wijst erop dat hier op termijn zelfs extra GW kan aanlanden om vraag en aanbod in de periode tot 2030 beter te ontwikkelen. Hij vraagt een nadere onderbouwing waarom deze in het beoordelingskader nu op rood staan. De programmamanager van het ministerie van EZK zegt dat de aansluitlocatie Geertruidenberg niet rood scoort op basis van locatie voor de converter, maar op basis van negatieve natuureffecten vanwege beschermde soorten en een lange doorkruising van natura 2000-gebieden.

De gespreksleider legt de deelnemers de vraag voor of de concept-afwegingsnotitie voldoende informatie biedt om tot een afgewogen beoordeling van de varianten en aanlandlocaties te komen. Uit de peiling wordt duidelijk hoe de deelnemers erin staan: de score ligt in het midden. North Sea Port hoopt dat de afwegingsnotitie nog meer inzicht geeft over gebieden die wel onderzocht zijn. North Sea Port is geïnteresseerd in de aannames waarom bepaalde zaken op rood staan en hoeveel capaciteit er is? Deze aannames vergroten het technisch inzicht voor mensen die niet betrokken zijn bij de effectenbeoordeling. We willen begrijpen hoe groot de knelpunten zijn. De programmamanager van EZK wijst op de achterliggende bijlagen waarin alle onderbouwingen – ook voor Zeeland – zijn opgenomen.

Een medewerker van W+B licht de analyse verder toe. In het bijzonder wat er nu als eindbeoordeling voor systeemintegratie voor Borssele is gegeven. Het is mogelijk om 2GW extra in Borssele aan te sluiten. Zij het dat zich beperkte knelpunten voordoen op het net Borssele - Rilland. W+B ziet daarnaast knelpunten op het elektriciteitsnet Eindhoven-Maasbracht. Het gaat daarbij om cumulatieve effecten (bij aansluiten van windparken in Zuidwest Nederland). Voor een 4 GW aansluiting op Borssele is lokaal extra vraag nodig om knelpunten op het hoogspanningsnet te verlichten. Deze vraag lijkt niet voor 2030 beschikbaar.

Een vertegenwoordiger van de Nederlandse Vissersbond is blij met de vermelding van zijn sector in het rapport. De Vissersbond verwacht blijvende schade van de aanleg van kabels. Heeft dit aandacht in het traject? De Vissersbond wil niet dat dit bij een constatering blijft. W+B bevestigt dat er veel onzekerheid over de effecten zijn. Een medewerker van W+B doet nader onderzoek naar elektromagnetische velden op het zeeleven, hierover is nog onvoldoende wetenschappelijk bewijs verzameld.

Een vertegenwoordiger van Ørsted maakt een opmerkingen over draaiuren van elektrolyzers. Dit hoeft geen verschil te maken aangezien de elektrolyzers de productie van windenergie volgen. Als er veel windenergieproductie is, zullen de elektrolyzers aan staan. Hij adviseert daarom om een rekensom te maken op basis van gigawatts in plaats van terawatt-uren.

Een vertegenwoordiger van ZLTO is van mening dat in het onderzoek nog te gemakkelijk over schade aan de landbouw wordt gestapt. De programmamanager van het ministerie van EZK zegt toe dat deze effecten in de ruimtelijke procedure nader worden onderzocht. Zij wijst in dat kader op de projecten Net op Zee Alfa en Bèta waarbij de landbouwschade ook in die fase wordt onderzocht. Een vertegenwoordiger van TenneT bevestigt dat er zorgen zijn over verzilting. Dit fenomeen zal serieus worden onderzocht.

Een vertegenwoordiger van de gemeente Drimmelen wijst erop dat het ingetekende traject naar Geertruidenberg het natuurgebied de Biesbosch kruist. De vraag is of dit gebied later nog terugkomt in het traject. De programmamanager van EZK reageert dat nog niet alle natura 2000-gebieden vermeld zijn. Als de Biesbosch doorsneden wordt, moet het gebied uiteraard ook opgenomen worden.

Een vertegenwoordiger van Gasunie wijst erop dat Gasunie waterstoftransport gaat realiseren. Gasunie vindt het van groot belang om vraag en aanbod bij elkaar te brengen en daarvoor aansluiting op doorvoerroutes naar het achterland en buitenland nauwkeurig te onderzoeken. Dit wil hij de organisatie meegeven omdat in de afwegingsnotitie hiervoor onvoldoende aandacht is.

De gespreksleider legt de deelnemers de vraag voor wat zij als de meest in aanmerking komende tracés en aanlandlocaties zien. Uit de antwoorden komt naar voren:

- Borssele;
- Daar waar vraag en aanbod bij elkaar komen;
- Waar de minste problemen zijn voor natuur en visserij.

Een vertegenwoordiger van de provincie Noord-Brabant merkt op dat hij de conclusie uit de afwegingsnotitie voor de aansluitlocatie Borssele opvallend vindt. Vooral wanneer er wordt gekeken naar de ecologische aspecten. Een kabel door het Haringvliet stuit op veel weerstand. Toekomstige afwegingen zullen echter nog lastiger worden. De vraag is wat zwaarder weegt: ruimtelijke belemmeringen of duurzame energie?

Een vertegenwoordiger van de gemeente Goes wijst in dit kader op het project IJmuiden Ver dat qua kosten en mogelijkheden een goed tracé is.

De programmamanager van het ministerie van EZK informeert of de reactie van de provincie Noord-Brabant over Borssele gericht is op de aansluiting van 2GW of 4GW.

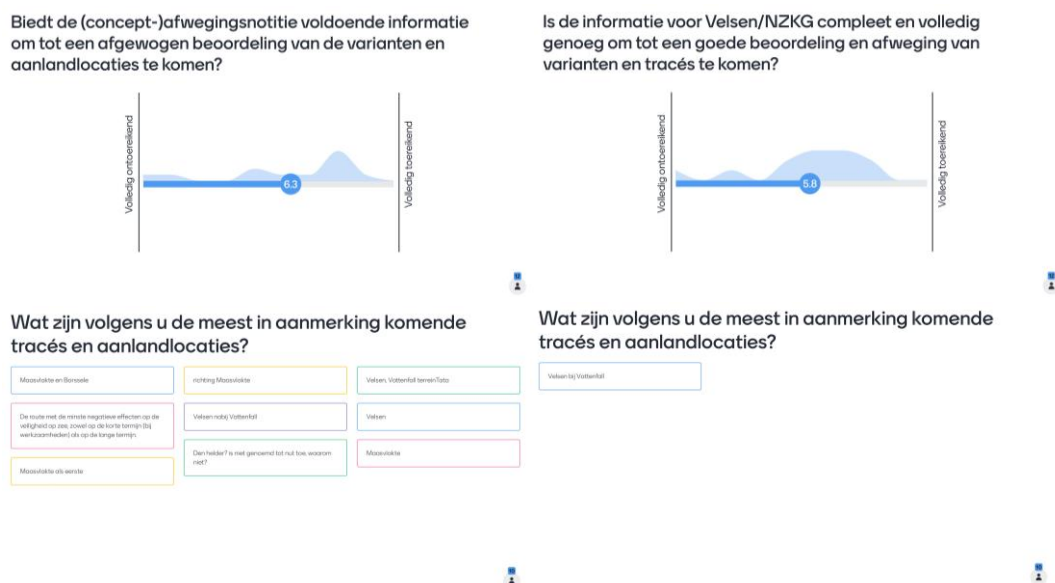
Namens de gemeente Goes merkt een deelnemer op dat het goed is als er 4GW kan worden getransporteerd.

De programmamanager van het ministerie van EZK is benieuwd naar draagvlak vanuit de omgeving. In deze deelsessie kan niemand daar iets over zeggen.

4. Deelsessie Velsen en Noordzeekanaalgebied

De gespreksleider opent de deelsessie Velsen en Noordzeekanaalgebied (NZKG). De gespreksleider vraagt aan de deelnemers om een reactie te geven op de verschillende vragen. De volgorde waarin de vragen worden besproken kan per deelsessie verschillen.

Figuur 3-6: uitslag digitale stemmingen

De gespreksleider legt de deelnemers de vraag voor of de concept-afwegingsnotitie voldoende informatie biedt om tot een afgewogen beoordeling van de varianten en aanlandlocaties te komen. Een vertegenwoordiger van Stichting Duinbehoud merkt op dat duidelijkheid over de sluiting van de Vattenfall-centrale van belang is voor de afweging van de kansrijkheid voor de aanlanding in Velsen. Hij merkt op dat in de afwegingsnotitie keuzes op hoofdlijnen worden gemaakt. Bij de uitwerking op detailniveau komen nieuwe effecten aan het licht die de keuze op hoofdlijnen nu lastig maken. Een medewerker van W+B reageert dat er bij de uitwerking voldoende ruimte is voor mitigerende maatregelen en optimalisaties.

De gespreksleider vraagt of er informatie ontbreekt. Een vertegenwoordiger van de gemeente Amsterdam vraagt of het niet realiseren van de aanlanding in Velsen tijdens VAWOZ 2030 betekent dat Velsen de kans op aanlanding tijdens VAWOZ 2030-2040 misloopt. Voor Tata Steel is het bijvoorbeeld cruciaal dat aanlanding in Velsen komt. De medewerker van W+B antwoordt dat de minder kansrijke beoordeling van een aanlanding in Velsen tot 2030 geen reden is om een aanlanding in Velsen voor de periode VAWOZ 2030-2040 uit te sluiten. De beoordeling van de kansrijkheid in de periode VAWOZ 2030 heeft onder andere te maken met het niet tijdig kunnen afschakelen van de Vattenfall-centrale. Dat aspect is in de periode VAWOZ 2030-2040 minder aan de orde.

Een vertegenwoordiger van het projectbureau Noordzeekanaalgebied merkt op dat Velsen, in verband met het 150kV-net, volgens TenneT afvalt. Zij vraagt zich af of het voor Velsen een kwestie van 'nu-of-nooit' is. Een medewerker van W+B antwoordt dat het uitgangspunt van TenneT is dat alleen wordt aangesloten op een 380kV-station. Een dergelijk station is nu in Velsen niet aanwezig. Op basis van een goede onderbouwing kan volgens TenneT worden afgeweken van dit uitgangspunt. Dit kan als er ruimte vrijkomt door het afsluiten van de Vattenfall-centrale. Het afsluiten van de Vattenfall-centrale na 2030 biedt dus mogelijkheden voor een aansluiting in Velsen.

Een aandachtspunt is dat naar verwachting in de periode 2030-2040 vooral grote windparken worden aangeland. In Velsen kunnen alleen kleine parken op de 150kV-centrale in Velsen worden aangesloten.

De vertegenwoordiger van de gemeente Amsterdam merkt op dat dan een wisseling zou kunnen plaatsvinden waarbij de grote windparken worden aangeland in Borssele en kleine windparken in Velsen. Het speelveld verandert als er eventueel een groter transformatorstation in Velsen komt. De vertegenwoordiger van de gemeente Velsen wijst op het alternatieve plan van vakbond FNV voor Tata Steel en vraagt wat het eventuele effect op VAWOZ is als dit plan eventueel doorgaat. Hij wijst op het belang het FNV-plan mee te nemen in de afweging en in de communicatie. Een medewerker van W+B antwoordt dat voor de korte termijn, tot 2030, er niet vanuit wordt gegaan dat de Vattenfall-centrale wordt afgesloten. De windenergieparken Hollandse Kust Noord West en Hollandse Kust West 8 kunnen daardoor niet op Velsen worden aangesloten. Voor de periode vanaf 2030 wordt gedacht in scenario's. De gespreksleider vraagt of met de discussie over de eerste vraag dit onderwerp voldoende is besproken. Zij concludeert dat het kernpunt de Vattenfall-centrale betreft.

De gespreksleider legt de deelnemers de vraag voor wat volgens hen de meest in aanmerking komende tracés en aanlandlocaties zijn. De vertegenwoordiger van de haven van Den Helder ligt toe waarom Den Helder tot nu niet is meegenomen in de effectenbeoordeling. Op dit moment heeft Den Helder geen 380kV-netwerk naar de Kop van Noord-Holland. Daardoor is de aanlanding van elektronen in de periode tot 2030 niet mogelijk. Na 2030 is wellicht wel een uitbreiding naar 380kV mogelijk. Den Helder is hét aanlandingspunt voor Noordzeegas. Vanuit deze positie ziet zij een centrale rol voor groene waterstof vanaf zee. Den Helder neemt een voorschot met de ontwikkeling van een blauwe waterstoffabriek die in 2027 operationeel moet zijn. Deze wordt aangesloten door Gasunie voor een waterstoflevering aan heel Nederland. Den Helder staat nu niet in de afweging omdat er geen aanlanding van elektronen mogelijk is.

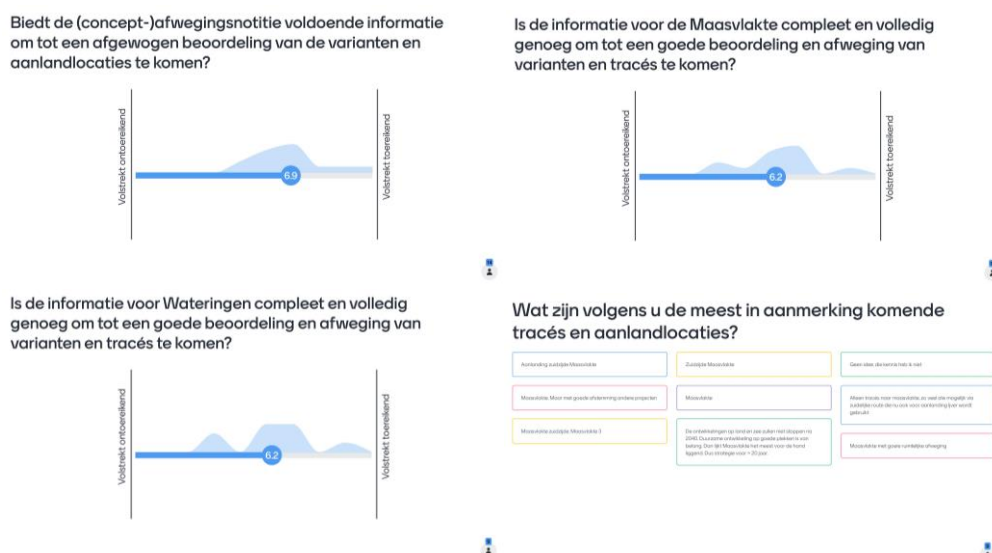
De gespreksleider concludeert dat voor zowel Velsen als Den Helder geldt dat het ontbreken van 380kV-capaciteit de beperking vormt voor aanlanding in de periode tot 2030. De verschillende locaties zijn nodig. De gespreksleider informeert waarom een aantal deelnemers de Maasvlakte als meest geschikte optie zien. Een vertegenwoordiger van de gemeente Amsterdam merkt op dat in het Noordzeekanaalgebied en in de Kop van Noord-Holland een grote energievraag is. Als de aanlandingen vanwege technische en ruimtelijke restricties niet in deze regio kunnen plaatsvinden maar naar de Maasvlakte of Borssele, dan worden de ruimtelijke knooppunten veel groter. Er zijn dan veel langere tracés over land nodig. Een medewerker van W+B antwoordt dat bij alle tracés ook is gekeken naar de kabellengte.

De vertegenwoordiger van Stichting Duinbehoud meent dat de vraag gaat over het transport van elektriciteit vanaf de Maasvlakte naar IJmond en het daarmee samenhangende energieverlies. De vertegenwoordiger vraagt zich af of dit wordt meegenomen in de afweging van de alternatieven. Dat is volgens hem in de huidige afwegingsnotitie niet het geval.

5. Deelsessie Wateringen en Maasvlakte

De gespreksleider opent de deelsessie Wateringen en Maasvlakte. De gespreksleider vraagt aan de deelnemers om een reactie te geven op de verschillende vragen. De volgorde waarin de vragen worden besproken kan per deelsessie verschillen.

Figuur 7-11: uitslag digitale stemmingen

De gespreksleider legt de deelnemers de vraag voor of de concept-afwegingsnotitie voldoende informatie biedt om tot een afgewogen beoordeling van de varianten en aanlandlocaties te komen. Een vertegenwoordiger van de provincie Zuid-Holland merkt op dat het rapport behoorlijk uitgebreid is. Zijn vragen gaan over de onderliggende data. Hij informeert in hoeverre ervan kan worden uitgegaan dat groene elektronen bij aanlanding van wind op zee ook direct op korte afstand worden ingezet. En hoe snel elektrolyzers ingezet kunnen worden en hoe snel de industrie elektrificeert. Een medewerker van W+B bevestigt dat dit nog onduidelijkheden zijn. De afwegingsnotitie is gebaseerd op het TIKI-rapport, maar na de publicatie van dit rapport zijn er nogal wat ontwikkelingen geweest. Op dit moment loopt er ook een energiemixstudie. Er wordt gewerkt aan een data-safehoustraject. Op dit traject kan beter worden gebaseerd wat er direct wordt verbruikt en welk effect het heeft op het gehele systeem na aanlanding. Voor 2030-2040 gaat dit een belangrijk onderwerp worden. De discussie zal dan namelijk gaan over hoe met de aanlanding van waterstof moet worden omgegaan.

Een medewerker van het ministerie van EZK vult aan dat de basis het TIKI-rapport is, omdat er nog geen CES'sen beschikbaar waren toen het project VAWOZ begon. De CES'sen zijn uitdrukkelijk wel meegenomen in de afwegingsnotitie. Hier zal de projectorganisatie voor 2030-2040 nog beter naar kijken.

Een vertegenwoordiger van Natuur & Milieu mist in het rapport een toelichting over de wijze waarop mogelijkheden voor natuurversterking worden meegenomen. Hij informeert hoe de afweging van de verschillende elementen gaat plaatsvinden. In dat kader noemt hij ecologie versus economie en scheepvaart. Een vertegenwoordiger van de provincie Zuid-Holland antwoordt dat het een politieke keuze is. De discussie zal gaan op welke manier dit vormgegeven moet gaan worden. De vertegenwoordiger van de provincie Zuid-Holland is nog niet zeker over hoe dit zal uitpakken. Als een natura 2000-gebied doorkruist gaat worden, moet het doorkruisen zelf geen no-go zijn. Er moet zo gecombineerd worden dat het natura 2000-gebied met het doorkruisen extra bescherming krijgt en dat de natuurwaarden in de gehele afweging worden meegewogen. Hij benadrukt het creëren van win-winsituaties.

De vertegenwoordiger van Natuur & Milieu is van mening dat ook de kansen in beeld moeten worden gebracht en de wijze waarop meerwaarde kan worden gecreëerd. Hij informeert of er wordt gekeken naar de mogelijkheden voor mitigatie en/of compensatie van de effecten en wat de kosten daarvan zijn. Een medewerker van W+B antwoordt dat deze in de verkenning niet worden behandeld. Deze komen in de RCR-procedure terug.

Een vertegenwoordiger van de gemeente Westland merkt op dat in de afwegingsnotitie staat dat aanlandingen bij de locatie Wateringen op een substantieel aantal aspecten lastig of moeilijk is. Dit wordt niet nader gekwantificeerd. Het is daarom soms lastig om een goed oordeel over een locatie te geven. Glastuinbouw is voor de gemeente Westland een belangrijke motor, met veel bedrijventerreinen met zonne-energie. Hierop wordt sterk ingezet en er wordt verwacht dat met meervoudig ruimtegebruik op langere termijn, behoorlijk wat slagen kunnen worden gemaakt voor de opwekking van elektra via zonnecollectoren op de waterbassins. Hij verwacht dat er een transitie gaat plaatsvinden naar kasdaken met geïntegreerde zonnepanelen. De vraag is of ambities in de regionale energiestrategieën en de effecten daarvan op het systeem meegenomen worden in de effectbeoordeling. Een medewerker van W+B antwoordt dat dit niet expliciet in de afwegingsnotitie is meegenomen. Wat betreft het thema systeemintegratie kan alleen worden uitgegaan van wat bekend is en vastgelegd. Het aanbod uit de RES wordt neergelegd bij TenneT. TenneT berekent dit door. Daar zit met name de borging vanuit de ruimte van de RES op de aantallen. De ruimtevraag is wel in de afwegingsnotitie VAWOZ meegenomen. Voor Wateringen is een nieuw transformatorstation nodig. De benodigde ruimte daarvoor kan mogelijk conflicteren met andere ontwikkelingen. Een van de hoofdaandachtspunten voor Wateringen is dat ruimte daarvoor niet per definitie te vinden is. Er wordt aangeraden vervolgonderzoek hiernaar te doen, waarbij te kijken naar andere ontwikkelingen in de regio. Een vertegenwoordiger van de gemeente Westland antwoordt dat de huidige situatie wordt onderzocht. TenneT heeft als netbeheerder een centrale rol als het gaat om de netwerkcapaciteit. Een vertegenwoordiger van TenneT merkt hierover op dat de regionale netbeheerders een belangrijke schakel in het systeem zijn.

Een vertegenwoordiger van Havenbedrijf Rotterdam merkt op dat er weinig te kiezen is. Het is nu al bekend dat sommige tracés niet haalbaar zijn. De vertegenwoordiger geeft mee dat een extra aanlanding boven IJmuiden-Noord en op de Maasvlakte haalbaar is. De ruimte voor doortakking naar het converterstation erachter ziet hij in het rapport echter niet staan. Verder ziet hij voor de aanlandingen in de regio Noord enkele belemmeringen voor de scheepvaart. Die ziet hij eveneens niet terug in het rapport. Ook wijst de spreker erop dat het niet mogelijk is de Europahaven een jaar te sluiten vanwege de aanleg van vier kabels. Hij had verwacht dat dit in de tabellen rood gemarkeerd zou zijn.

Een vertegenwoordiger van de gemeente Goeree-Overflakkee noemt het Haringvliet, de ontwikkelingen bij de Voordelta en de visserijsector als aandachtspunten voor de aanlanding. In het rapport wordt gesproken over risico's met ankeren als de kabels er eenmaal liggen. De vertegenwoordiger van de gemeente Goeree-Overflakkee vraagt of er behalve ankeren meer risico's zijn geïnventariseerd, die beperkingen voor de bodemvisserij opleveren. Bodemvisserij is namelijk lastig te combineren met andere lijnen. Een medewerker van W+B antwoordt dat de ankerplaatsen, de kabels en de visserij in de effectenbeoordeling zijn meegenomen. Ankeren valt onder het thema scheepvaart. Het effect is mitigeerbaar en heeft de kleur oranje gekregen. De visserij is daarin een apart onderzocht effect. Noodankeren is een van de mogelijke effecten en inderdaad een beperking. Er wordt dan geprobeerd om de tracés zoveel mogelijk in parallellopen te situeren of in combinatie met andere infrastructuur om het beperkend gebied daarbij te minimaliseren. Ook zijn andere mitigerende maatregelen mogelijk. Zo kan de kabel dieper worden begraven, maar daarmee zijn ook kosten gemoeid.

Via de chat reageert een vertegenwoordiger van provincie Zuid-Holland dat er een gezamenlijk advies namens alle Zuid-Hollandse overheden is gegeven over het tracé IJmuiden Ver Alfa. De belangen van de visserij en de geulen voor de Haringvlietdam zijn als bezwaar tegen een tracé naar Geertruidenberg meegegeven. Hij voegt hieraan toe dat ten aanzien van de geulen voor het Haringvliet is aangegeven, dat het voor de visserij kwetsbaar is om de kabel in de geul of ernaast te leggen. De bodem is erg dynamisch. Er is vanuit de partijen geadviseerd om dit niet te doen.

Een medewerker van TenneT merkt op dat voor alle Net op Zee-tracés risk-based burial studies worden gedaan waarbij ook de minimale graafdiepte wordt onderzocht. Het uitgangspunt bij het begraven van een kabel is dat er geen onderhoud meer nodig is. Bij het gegarandeerde stabiele niveau wordt op de meeste locaties vervolgens nog 1 meter à 1,5 meter geteld. Bij noodankers zijn geen issues te verwachten. Op basis van risicostudies dient een goede afweging te worden gemaakt. In theorie is niet uit te sluiten dat door noodankers een kabel wordt geraakt, maar er ontstaat dan in ieder geval geen gevaar voor de bemanning.

Het valt de vertegenwoordiger van de provincie Zuid-Holland op dat de beschrijvingen in de afwegingsnotitie zeer compleet zijn. De tracés op de Noordzee lijken op een spinnenweb waarbij veel varianten op de Maasvlakte uitkomen. Het is lastig om te zien wat de capaciteit is en met name de cumulatieve mogelijkheden en verschillende locaties op de Maasvlakte. Een medewerker van W+B antwoordt dat er voor de Maasvlakte een aanlanding van 2 GW wordt onderzocht vanuit windpark IJmuiden Ver Noord. Voor deze aanlanding is reeds een Rijkscoördinatie-procedure gestart. Uit de afwegingsnotitie VAWOZ 2030 komt naar voren dat mogelijk aanvullend 2 GW kan worden aangeland op de Maasvlakte (met de nodige aandachtspunten). Meer dan 2 GW aanlanden op de Maasvlakte (bovenop de 2 GW uit IJmuiden Ver Noord) lijkt vanuit systeemintegratie niet wenselijk.

Een vertegenwoordiger van de provincie Zuid-Holland merkt op dat in de gemeente Midden-Delfland een locatie is aangemerkt voor een nieuw te realiseren transformatorstation. Hij informeert of over de eventuele beschikbaarheid al concreet overleg is geweest. De gespreksleider constateert dat er geen vertegenwoordiger van de gemeente Midden-Delfland aanwezig is die antwoord kan geven op deze vraag. Een medewerker van W+B licht toe dat voor Wateringen initieel gekeken is naar de drie locaties die in 2015 ook bij Hollandse Kust Zuid zijn onderzocht. Daarvan zijn inmiddels twee locaties ingevuld. De derde locatie Woud-Harnasch is kansrijk met bepaalde aandachtspunten.

De gespreksleider legt de deelnemers de vraag voor wat volgens de deelnemers de meest in aanmerking komende tracés en aanlandlocaties zijn. Uit de antwoorden komt met name de Maasvlakte naar voren, zoveel mogelijk via de zuidelijke route die nu ook voor de aanlanding IJmuiden Ver wordt gebruikt. Ook wordt opgemerkt om goede afstemming met andere projecten te zoeken.

6. Overzicht deelnemende partijen

De Rijke Noordzee
Dunea
Energie NL
Gasunie
Gemeente Amsterdam
Gemeente Beverwijk
Gemeente Borssele
Gemeente Den Haag
Gemeente Den Helder
Gemeente Drimmelen
Gemeente Geertruidenberg
Gemeente Goeree Overflakkee
Gemeente Haarlemmermeer
Gemeente Middelburg
Gemeente Noord-Beveland
Gemeente Rotterdam
Gemeente Velsen
Gemeente Westland
Gemeente Westvoorne
Havenbedrijf Den Helder
Havenbedrijf Rotterdam
Hogeschool Zeeland University of Applied Sciences Vlissingen.
Hoogheemraadschap van Delfland
Liander
Ministerie van EZK
Nederlandse Olie en Gas Exploratie en Productie Associatie
Natuur en Milieu
North Seaports
Ørsted
Projectbureau Noordzeekanaalgebied
Provincie Noord-Holland
Provincie Noord-Brabant
Provincie Zuid-Holland
RVO Bureau Energieprojecten
RWE
Rijkswaterstaat
Staatsbosbeheer
Stichting de Noordzee
Stichting Duinbehoud
Stichting La Mer
TenneT
Witteveen+Bos
ZLTO

Berenschot

Bij vragen of opmerkingen over dit verslag kunt u contact opnemen via VAWOZ@minezk.nl

Berenschot B.V.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Postbus 8039, 3503 RA Utrecht

030 2 916 916

www.berenschot.nl

[in/berenschot](https://www.linkedin.com/company/berenschot)